

Табієв С.Р.

Академія Державної пенітенціарної служби

Івашко С.В.

Академія Державної пенітенціарної служби

ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТ РЕАЛІЗАЦІЇ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО КООРДИНАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

У даній статті досліджено питання діяльності прокуратури України як суб'єкта реалізації кримінологічної політики. Акцентовано увагу на здійсненні прокуратурою координаційної діяльності правоохоронних органів.

Розробка ефективної кримінологічної стратегії може стати важливим кроком у боротьбі зі злочинністю в Україні. Проте для досягнення цієї мети важливо врахувати позиції та ролі всіх відповідних учасників, а для цього необхідно належним чином науково обґрунтувати концепцію суб'єкта кримінологічної політики.

Зроблено висновок, що враховуючи тісний зв'язок кримінологічної політики з кримінально-правовим впливом та іншими методами боротьби зі злочинністю, такими як запобігання, профілактика тощо, нагально потрібно визначити роль прокуратури як суб'єкта кримінологічної політики в частині координації діяльності правоохоронних органів.

Зазначено про те, що кримінологічна робота органів прокуратури здійснюється через декілька напрямків: нагляд за дотриманням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; нагляд за дотриманням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян; підтримання державного обвинувачення та представництво інтересів громадянина або держави в суді. Також прокуратура виступає в якості компетентного органу під час міжнародного співробітництва по кримінальних правопорушеннях.

Як висновок, зазначено про те, що діяльність прокуратури в галузі кримінології означає структурований та систематичний нагляд за забезпеченням законності в органах, які ведуть оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, нагляд за дотриманням законів під час виконання судових рішень, виконання кримінальних покарань.

Також це охоплює стеження за рівнем злочинності в суспільстві та в різних соціальних групах, аналіз факторів, які сприяють кримінальним правопорушенням, особливостей злочинців та заходів щодо їх запобігання. Мета цієї діяльності полягає у визначенні та оцінці стану криміногенної ситуації для забезпечення більш ефективного запобігання кримінальним правопорушенням та передбачення можливих криміногенних ризиків.

Ключові слова: злочинність, кримінальне правопорушення, прокуратура, процесуальне керівництво, координація, кримінологічна політика, запобігання.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що займаючи важливе місце в правовій системі, прокуратура відіграє ключову роль у корінному вдосконаленні використання потенціалу органів правопорядку, координуючи їх діяльність щодо запобігання кримінальним порушенням. Однак її обов'язками також стала боротьба з організованою злочинністю. Безпека суспільства виступає важливою складовою діяльності будь-якої держави.

Особливого значення набуває ця діяльність в Україні у період введеного воєнного стану.

Значущу роль у забезпеченні цієї безпеки відіграє боротьба зі злочинністю, яка може мати успіх лише за умови спільних зусиль всіх зацікавлених сторін, гармонійно координованих зусиль суспільства і держави.

Якщо питання про взаємодію державних органів, особливо органів правопорядку, в рамках кримінально-правової політики вже досить добре

вивчене і не викликає активних дебатів, то відносно суб'єктів кримінологічної політики все ще існує невизначеність і науково-практичні дискусії.

На нашу думку, розробка ефективної кримінологічної стратегії може стати важливим кроком у боротьбі зі злочинністю в Україні. Проте для досягнення цієї мети важливо врахувати позиції та ролі всіх відповідних учасників, а для цього необхідно належним чином науково обґрунтувати концепцію суб'єкта кримінологічної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці, піднятій у цій публікації, були присвячені праці таких вчених, як О.М.Бандурка, В. М. Бесчастний, В. В. Василевич, О. М. Джужа, А. П. Закалюк, О. М. Литвинов, Д. О. Супруненко та інші.

Метою статті є дослідження прокуратури України як суб'єкта реалізації кримінологічної політики у частині координації діяльності правоохоронних органів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У статті 3 Конституції України визначено, що найвищою соціальною цінністю в Україні визнаються людина, її життя та здоров'я, честь та гідність, недоторканність та безпека, і держава несе головний обов'язок утвердження та забезпечення прав та свобод людини [1].

Ця принципова позиція викликає потребу в ефективній протидії злочинності в сучасних умовах, зокрема, у вдосконаленні системи запобігання кримінальним правопорушенням та своєчасному виявленні й усуненні їх причин і умов.

Здійснення реального впливу на рівень злочинності за допомогою кримінологічних заходів – напрям, який займає значне місце у дослідженнях вчених-кримінологів. Вони докладно вивчають аспекти, пов'язані з впливом різних суб'єктів на кримінальну активність. Проте коли мова заходить про окремий напрям боротьби зі злочинністю – кримінологічну політику, то важливість її суб'єктів дотепер залишалася не достатньо висвітленою у наукових дослідженнях.

Отже, враховуючи тісний зв'язок цієї політики з кримінально-правовим впливом та іншими методами боротьби зі злочинністю, такими як запобігання, профілактика тощо, нагально потрібно надати авторське визначення суб'єктів кримінологічної політики.

Це поняття включає в себе державні органи та установи, різні суспільні інституції, окремих громадян. Вони представляють собою учасників суспільних відносин, які у ході виконання своїх функцій у сфері правозастосування мають здат-

ність впливати на формування і прийняття відповідних кримінологічно значимих рішень. Їхні дії сприяють утвердженню правопорядку та законності в суспільстві і державі [2].

Сучасний стан кримінальної ситуації в Україні та негативні тенденції, що виникли у процесі її розвитку, зокрема, збільшення кількості кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки, життя та здоров'я особи, інших охоронюваних законом прав та свобод людини і громадянина, особливо під час воєнної агресії з боку росії, підкреслюють важливість розв'язання цієї проблематики. Для цього потрібно провести дослідження та розробити практичні методики боротьби з відповідними суспільно небезпечними явищами, включаючи різні форми, методи та засоби запобігання кримінальним правопорушенням, оскільки це питання є багатоплановим, потребує комплексного обговорення, дослідження та втілення у життя.

Одним із ключових суб'єктів упровадження кримінологічно значимих завдань є прокуратура. Свою діяльність відповідно до ст. 2 Закону України «Про прокуратуру» (далі за текстом – Закон) органи прокуратури здійснюють через виконання покладених функцій, зокрема: нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян; підтримання державного обвинувачення та представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених Законом та главою 12 розділу III Цивільного процесуального кодексу України [3].

Системним аналізом Закону встановлено, що запобіжна функція прокуратури не є окремо виділеною, хоча вона практично охоплює всі аспекти її наглядової діяльності, і це не може бути знецінено. Таке твердження викликає необхідність глибшого вивчення функцій прокуратури.

На нашу думку, правильно визначив Бесчастний В.М. про те, що прокурори зобов'язані сприяти профілактичній роботі серед громадян, роз'яснювати положення кримінального законодавства, співпрацювати з іншими державами та міжнародними організаціями у сфері запобігання злочинності та виконувати інші завдання [4, с. 88].

Тобто, проблема боротьби зі злочинністю в Україні, зокрема у розробці та реалізації

кримінологічної політики, є актуальною і потребує комплексного підходу, в якому прокуратура відіграє важливу роль як виконавець цих завдань.

Упродовж останніх років в Україні проведено реформи, спрямовані на створення демократичної, правової держави та забезпечення реальної боротьби зі злочинністю.

Реформи не обійшли стороною і прокуратуру.

Про це, зокрема, свідчить і Стратегія розвитку прокуратури на 2021–2023 роки (далі за текстом – Стратегія), затверджена Наказом Генерального прокурора № 489 від 16.10.2020 [5].

Метою Стратегії визначено підвищення рівня ефективності діяльності органів прокуратури, зокрема щодо забезпечення виконання конституційних функцій і повноважень, удосконалення зовнішніх та внутрішніх комунікацій, впровадження сучасної системи управління людським капіталом, покращення ресурсного забезпечення діяльності органів прокуратури, що є необхідним складником системних перетворень у державі, зокрема і в умовах євроінтеграції.

У контексті питання діяльності прокуратури України як суб'єкта реалізації кримінологічної політики, Стратегією передбачено ефективну координацію діяльності у сфері протидії злочинності та функціонування системи кримінальної юстиції загалом, а саме:

- координування розробки та впровадження кримінально-правової політики задля злагодженої роботи органів прокуратури та відповідних органів правопорядку; забезпечення сучасних підходів до протидії злочинності;

- організація збирання та аналізу повних достовірних даних для визначення пріоритетів кримінально-правової політики;

- розроблення та прийняття на основі пріоритетів кримінально-правової політики спільних для органів правопорядку ключових показників ефективності і рекомендацій щодо застосування норм кримінального та кримінального процесуального законодавства;

- розвиток спроможності та посилення функцій аналітичних підрозділів органів прокуратури, які координуватимуть процес розроблення та виконання пріоритетів кримінально-правової політики, а також адаптуватимуть їх відповідно до змін криміногенної ситуації;

- удосконалення механізмів координації протидії злочинності;

- налагодження регулярної та ефективної взаємодії з усіма ключовими державними й недержавними партнерами з метою вдосконалення системи кримінальної юстиції та органів правопорядку;

- удосконалення формату взаємодії у межах координаційної функції прокуратури й інших механізмів регулярної координації та співпраці з Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, судами, органами досудового розслідування, органами місцевого самоврядування з метою виявлення та спільного розв'язання актуальних проблем у системі кримінальної юстиції України.

Щодо злагодження спільних дій органів прокуратури, інших правоохоронних та контролюючих структур, варто активно використовувати засоби для виявлення факторів, що сприяють діяльності організованих злочинних груп. Зокрема, ефективним методом може бути звернення до витребування інформації щодо стану дотримання законності та заходів її забезпечення. Ця практика особливо актуальна для контролюючих (наглядових) органів та входить до інформаційного забезпечення діяльності прокуратури.

Додатково, важливим є сприяння взаємному обміну інформацією між різними державними інституціями. Зокрема, налагодження обміну даними, що становлять взаємний інтерес, може сприяти розширенню бази оперативної інформації.

У сфері запобігання кримінальним правопорушенням прокуратура має важливі напрямки діяльності шляхом реалізації оперативних заходів під час проведення оперативно-розшукової діяльності; здійснення запобіжних функцій у процесі досудового розслідування та судового провадження.

Таким чином, об'єднання зусиль органів влади, контролю та прокуратури є ефективним інструментом для виявлення факторів, що сприяють злочинності, та забезпечення додержання законності [6, с. 200].

Система запобігання організованим злочинності, яку активно реалізовує прокуратура через координаційну співпрацю з органами правопорядку, включає в себе широкий спектр дій, які безпосередньо спрямовані на запобігання кримінальним правопорушенням.

Центральним аспектом координації діяльності правоохоронних органів щодо запобігання організованим злочинності є створення злагоджених зусиль для досягнення спільної мети – ефективного захисту суспільства від кримінально-протиправних проявів.

Основні завдання цієї координації включають наступне.

– розробка та впровадження в діяльність правоохоронних органів і прокуратури пріоритетів кримінально-правової політики, сучасних підходів до запобігання злочинності;

– визначення основних напрямків і проблем у правозастосовній та правоохоронній діяльності, пов'язаних із запобіганням злочинності, на основі аналізу її структури, динаміки та прогнозування тенденцій. Підготовка пропозицій щодо способів вирішення відповідних проблем, сприяння виконанню завдань кримінального розслідування;

– розробка, узгодження і реалізація спільних заходів, спрямованих на запобігання, виявлення, припинення та розслідування кримінальних правопорушень та причин, які сприяли їх вчиненню;

– удосконалення законодавства щодо запобігання злочинності та підготовка відповідних пропозицій [7, с. 161].

Наприклад, у Стратегії боротьби з організованою злочинністю у рамках підсистеми інституційного забезпечення координації у сфері боротьби з організованою злочинністю, що здійснюється з урахуванням практики країн – членів Європейського Союзу, на уповноважених прокурорів покладена роль координації діяльності правоохоронних органів у даній сфері [8].

Крім того, координація може здійснюватися шляхом проведення спільних нарад, створення міжвідомчих робочих груп, спільних виїздів для узгоджених дій, обмін аналітичною інформацією, організації спільних тренінгів та інших заходів, спрямованих на підвищення кваліфікації працівників прокуратури та органів правопорядку. Також може бути здійснений обмін дослідженнями та розробка спільних планів та ініціювання наукових досліджень у цій галузі.

Висновки. Таким чином, діяльність прокуратури як суб'єкта реалізації криминологічної політики означає структурований та систематичний нагляд, спрямований на забезпечення законності в органах, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство та нагляд за дотриманням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також координація діяльності правоохоронних органів під час превенції, розкриття та досудового розслідування кримінальних проваджень.

Також це охоплює стеження за рівнем злочинності в суспільстві та в різних соціальних групах, аналіз факторів, які сприяють кримінальним правопорушенням, особливостей злочинців та заходів для їх запобігання. Мета цієї діяльності полягає у визначенні та оцінці стану криминогенної ситуації для забезпечення більш ефективного контролю над кримінальними правопорушеннями та передбаченням можливих криминогенних ризиків.

Список літератури:

1. Конституція України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>
2. Бандурка О. М., Литвинов О. М. Синхронізація понятійного апарату теорії протидії злочинності / О. М. Бандурка, О. М. Литвинов. *Вісник Криминологічної асоціації України*. 2018. № 2 (19). URL: https://visnikkau.webnode.com.ua/_files/200001960-dde10dedc4/2-18%20%D0%BD%D0%BE%D0%B2-.pdf
3. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1697-VII. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>
4. Бесчастний В. М. Теорія та практика криминологічного забезпечення протидії злочинності в Україні: дис. ... докт. юр. наук: 12.00.08 / Бесчастний Віктор Миколайович. Харків, 2018. 400 с.
5. Стратегія розвитку прокуратури на 2021–2023 роки, затверджена Наказом Генерального прокурора 16.10.2020 489. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/strategiya-rozvitku-prokuraturi-na-2021-2023-roki>
6. Свірін М. О. Суб'єкти запобігання злочинності в Україні. *Наука і правоохорона*. 2017. № 2. С. 195–202.
7. Супруненко Д. О. Прокуратура у системі суб'єктів запобігання злочинам. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2016. № 7 (55). С. 160–169.
8. Про схвалення Стратегії боротьби з організованою злочинністю. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.09.2020, №1126-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-2020-%D1%80#Text>

Tahiev S.R., Ivashko S.V. THE PROSECUTOR'S OFFICE OF UKRAINE AS A SUBJECT OF CRIMINAL POLICY IMPLEMENTATION REGARDING THE COORDINATION OF THE ACTIVITIES OF LAW ENFORCEMENT AGENCIES

This article examines the issue of the Prosecutor's Office of Ukraine as a subject of criminological policy implementation.

It is noted that the prosecutor's office's criminological work is carried out through several directions: supervision of legality during operative investigative activities, inquiries and pre-trial investigations; control

over the execution of court decisions in criminal cases, as well as over the application of coercive measures; representation of the state prosecution in court; maintaining the interests of citizens and the state in legal proceedings; coordination of the activities of law enforcement agencies in the field of combating crime and corruption; conducting a criminological analysis.

As a conclusion, it is stated that the activity of the prosecutor's office in the field of criminology means structured and systematic supervision of legality in bodies that conduct operational investigations and preliminary investigations, control of compliance with laws during the execution of court sentences, execution of criminal sentences and post-prison influence on persons who have been released from places of imprisonment and restriction of liberty.

Also, it covers monitoring the level of crime in society and in different social groups, analysis of factors that contribute to crimes, characteristics of criminals and measures to prevent them. The purpose of this activity is to determine and assess the state of the criminal situation in order to ensure more effective control over crimes and the prediction of possible criminogenic risks.

Key words: *crime, criminal offense, prosecutor's office, procedural management, coordination, criminological policy, prevention.*